فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی/سال هفتم/ شماره ۲۷ /پاییز ۹٤/صفحات ۲۹- ۱

زمان‌بندی اعلام سود فصلی، نوع خبر سود و دقت پیش‌بینی سود

محمدرضا عباس زاده*
مهدی صالحی**
امین رستمی***

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۲/۰۱ تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۸/۰۴

چکیده:

در این پژوهش ارتباط نوع خبر سود پیش‌بینی‌شده فصلی و میزان تأخیر در اعلام آن و نیز ارتباط میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده فصلی با دقت پیش‌بینی به عنوان یکی از انگیزه‌های احتمالی تأخیر در اعلام سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بر اساس داده‌های ۱۳۰ شرکت طی سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۲ بررسی شده است. در این راستا پنج فرضیه تدوین گردید و جهت آزمون فرضیه‌ها نیز از روش رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی (تابلویی) استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین خبر بد و میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده، رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد، که نتیجه حاصل با الگوی "خبر خوب-زود، خبر بد-دیر" مطابقت دارد. همچنین، بزرگی تعدیل‌های منفی، رابطه مثبتی با میزان تأخیر در اعلام آن دارد، لیکن با افزایش درصد پوشش، به عنوان نشانه‌ای از موفقیت عملکرد شرکت، میزان تأخیر در اعلام سود کاهش می‌یابد. از طرف دیگر، با افزایش تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده، خطای پیش‌بینی سود (دقت پیش‌بینی سود)، کاهش (افزایش) می‌یابد. بنابراین افزایش دقت پیش‌بینی می‌تواند یکی از انگیزه‌های احتمالی

* دانشیار حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. Email; abbas33@um.ac.ir
** استادیار حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. Email: mehdi.salehi@um.ac.ir
*** دانشجوی دکترای حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)
Email; aminrostami@stu.um.ac.ir

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

تأخیر در اعلام سود باشد.

واژه‌های کلیدی: پیش‌بینی سود فصلی، خبر خوب، خبر بد، تاخیر در اعلام سود، دقت پیش‌بینی سود

۱- مقدمه

پژوهشگران توجه اندکی به تحلیل زمان‌بندی انتشار اطلاعات مالی از سوی مدیران، مبذول داشته‌اند، به طوری که می‌توان گفت، تصمیم زمان‌بندی افشا، بعدی از سیاست افشای شرکت است که تقریباً از دید محققان دور مانده است (سنگوپتا[1]، ۲۰۰۴)، این در حالی است که زمان‌بندی انتشار اخبار می‌تواندیک عنصر کلیدی در راهبردهای افشای شرکت‌ها باشد (گراهام و همکاران[2]، ۲۰۰۵). به عبارت دیگر اطلاعات مفیدی (آگاهی بخشی) که یک اعلام سود به مشارکت کنندگان بازار ارائه می‌کند نه تنها تابعی از ماهیت اطلاعات منتشر شده (قابل اتکا بودن اطلاعات) است، بلکه تابعی از به موقع بودن زمان اعلام آن (مربوط بودن) نیز می‌باشد. این موضوع همواره توسط هیات استانداردهای حسابداری مالی[3] نیز تاکید شده است و به موقع بودن یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مفید بیان گردیده است. طبق چارچوب نظری ایران نیز، به موقع بودن از عواملی است که می‌تواند عمال خصوصیات کیفی اطلاعات را دچار محدودیت کند.

تهیه و اعلان به موقع اطلاعات سود موجب بالا رفتن کیفیت مربوط بودن اطلاعات سود در تصمیمات سرمایه گذاران شده (تان و وانگ[4]، ۲۰۱۲)، و به شکل اثربخش‌تری، عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می‌دهد (راجرز[5]، ۲۰۰۸). همچنین تأخیر در اعلام سود، خود می‌تواند علامتی برای سهامداران شرکت باشد تا نسبت به نوع خبر سود در راه (خبر خوب یا بد)، پیش‌آگهی پیدا کنند و تصمیم‌های لازم را اخذ کنند (گراهام و همکاران، ۲۰۰۵). بنابراین، آگاهی از میزان تأخیر در اعلام پیش‌بینی می‌تواند آگاهی‌بخش باشد. همچنین، با توجه به این‌که انتخاب زمان افشا در اختیار مدیران است، آنان می‌توانند بر اساس انگیزه‌های مختلف، زمان‌های ویژه‌ای را برای اعلام سود انتخاب کنند. تلاش برای شناسایی این انگیزه‌ها باعث بهبود درک سهامداران از کیفیت افشا می‌گردد. به طور مشخص، شناسایی رابطه میزان تأخیر

1 Sengupta
2 Graham, Harvey, & Rajgopal
3 FASB
4 Tan & Wang
5 Rogers

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

در اعلام پیش‌بینی با دقت پیش‌بینی می‌تواند به درک بهتر دلایل تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده کمک کند.

الزام به ارائه پیش‌بینی سود، به طور منظم و در پایان هر فصل در بورس اوراق بهادار تهران، فرصتی منحصر به فرد برای تحقیق بر روی رفتار شرکت‌ها و بازار، در واکنش به این الزام، به وجود آورده است. انگیزه سازمان بورس از برقراری این الزام، حرکت در راستای هدف کلی ارتقای سطح شفافیت بازار سهام، تسهیل جریان اطلاعات به بازار، دسترسی به موقع و گسترده کاربران و سرمایه‌گذاران به اطلاعات، قبل و بعد از معاملات اوراق بهادار بوده است (آیین‌نامه‌ی افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس، مصوب ۱۳۸۱). با توجه به تفاوت موجود در رفتار و زمان گزارشگری و اعلان پیش‌بینی سود فصلی شرکت‌ها در بورس تهران، هدف اصلی این پژوهش بررسی برخی از عوامل موثر بر زمان‌بندی اعلام سود (به طور خاص نوع خبر سود و بزرگی آن) می‌باشد. همچنین، از آن‌جا که ممکن است مدیران در انتخاب زمان اعلام سود پیش‌بینی‌شده پایان هر فصل، انگیزه‌های خاصی داشته باشند، در این تحقیق یکی از انگیزه‌های احتمالی مدیران (تاخیر در اعلام پیش‌بینی به قصد افزایش دقت پیش‌بینی)، مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

در ادامه مقاله شامل بخش‌های زیر است: پیشینه و تدوین فرضیه‌های پژوهش، توصیف نمونه‌ها و روش پژوهش، یافته‌های پژوهش، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری، پیشنهادها.

۲- پیشینه و تدوین فرضیه‌های پژوهش

۲-۱- عوامل موثر بر زمان‌بندی اعلام سود فصلی

همان‌طور که قبلا ذکر شد، با توجه به اهمیت نحوه انتخاب زمان افشای اطلاعات مالی از سوی مدیران، در ابتدا به بررسی عوامل موثر بر زمان‌بندی اعلام سود فصلی پرداخته می‌شود. در این راستا، متغیر مورد علاقه نوع خبر سود (تعدیل سود هر سهم) و بزرگی آن است.

نوع خبر سود، عاملی است که بیش از دیگر عوامل توجه محققان را به خود جلب کرده است. مطالعات صورت پذیرفته در زمینه زمان‌بندی اعلام سود نشان داده‌اند که مدیران شرکت‌ها تمایل دارند اخبار خوب را زود منتشر کنند و اعلام اخبار بد را به تأخیر اندازند (عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۲؛ پانتزالیس و یوکر[1]، ۲۰۱۴؛ مرادی و همکاران، ۲۰۱۳؛ دلاویگنا و پالت[2]، ۲۰۰۹؛ دویل و مجیلکه[3]، ۲۰۰۹ب؛ سنگوپتا، ۲۰۰۴؛ هاو و همکاران[1]، ۲۰۰۰؛ بگلی و

1 Pantzalis & Ucar
2 Dellavigna & Pollet
3 Doyle & Magilke

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

فیشر[2]، ۱۹۹۸؛ کراس و شرودر[3]، ۱۹۸۴؛ کراس، ۱۹۸۱). نخستین بار، بیور[4] (۱۹۶۸) به طور مشخص، این نظر را مطرح کرد که سود پایین‌تر از انتظار (خبر بد) ممکن است با سرعت کندتری از سود بالاتر از انتظار (خبر خوب) گزارش شود. بر همین اساس، کراس (۱۹۸۱)، بر روی رابطه بین سودآوری و تأخیر در زمان اعلام سود، تحقیقی تجربی انجام داد که نتیجه آن، مؤید این ذهنیت بود که انتشار اخبار بد با تأخیر انجام می‌شود.

بر خلاف تحقیقات پیشین، که تنها به بررسی اعلام سودهای سالانه پرداخته بودند، کراس و شرودر (۱۹۸۴) به بررسی رابطه بین زمان‌بندی اعلام سود فصلی واقعی (زود یا دیر) و نوع سود گزارش شده (خوب یا بد) پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که اعلام سود فصلی واقعی زودتر از موعد، حاوی اخبار بهتری هستند و با بازده غیرعادی بالاتر رابطه دارند. سنگوپتا (۲۰۰۴) نیز به تحقیق در عوامل موثر بر زمان‌بندی اعلام سودهای فصلی واقعی پرداخت. نتایج وی نشان داد که خبر بد، رابطه مثبت معنی‌داری با تأخیر در اعلام سود فصلی دارد.

در جهتی مخالف با نتایج تحقیقات پیشین، چن و موهان[5] (۱۹۹۴) اظهار داشته‌اند که شرکت‌هایی گزارش خود را زودتر منتشر می‌کنند اخبار بدی افشا می‌کنند، که بنا به نظر اسکینر[6] (۱۹۹۴) می‌تواند یک اقدام پیش‌دستانه در برابر هزینه‌های قضایی احتمالی باشد. نتیجه‌ای که اوبرت[7] (۲۰۰۹) از بررسی شرکت‌های فرانسوی گرفته است با این تفسیر مطابقت دارد. یافته‌های وی، حاکی از رابطه منفی معنی‌دار، بین خبر بد و تأخیر در اعلام سود سالانه است.

از طرف دیگر، مطابق با "الگوی خبر خوب، زود"، یافته‌های گوای و ورچیا[8] (۲۰۰۷) نشان داد که خبر خوب با احتمال بیشتر، زودتر از خبر بد اعلام خواهد شد و این به خاطر محافظه‌کاری ذاتی است که در گزارش‌گری مالی وجود دارد، بدین معنی که اخبار بد معمولاً در گزارش‌های مالی حسابرسی‌شده زودتر از اخبار خوب شناسایی می‌شوند. این شناخت نامتقارن، مدیریت را وادار می‌کند تا داوطلبانه اخبار خوب را زودتر از اخبار بد افشا کند تا جبرانی باشد

1 Haw, Qi, Wu
2 Begly & Fisher
3 Damodaran
4 Beaver
5 Chen & Mohan
6 Skinner
7 Aubert F.
8 Guay &Verrecchia

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

بر سوگیری که در گزارش‌گری مالی به سوی اخبار بد وجود دارد، و تصور مدیریت بر آن است که بدین طریق هدف افشای کامل نیز بهتر محقق می‌شود.

علاوه بر نوع خبر سود (تعدیل منفی و مثبت)، بزرگی این اخبار (تعدیلات) نیز می‌تواند بر میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم تاثیرگذار باشد. به عبارت دیگر بزرگی تعدیل منفی سود هر سهم شرکت می‌تواند سبب اعلام دیرتر سود پیش‌بینی‌شده فصلی گردد، تا از واکنش بیش از اندازه و سریع سهامدارن کاسته شده و مدیر نیز زمان لازم برای بررسی و توضیح در خصوص عملکرد ضعیف را داشته باشد. از طرف دیگر، بزرگی تعدیل مثبت سود هر سهم شرکت نیز می‌تواند سبب اعلام زودتر سود پیش‌بینی شده فصلی گردد. همچنین، درصد پوشش بالاتر سود پیش‌بینی شده سود هر سهم شرکت نیز می‌تواند موجب اعلام زودتر سود هر سهم گردد. به عبارت دیگر، موفقیت شرکت در محقق کردن بخش بزرگ‌تری از سود پیش‌بینی‌شده، نشانه‌ای از عملکرد بهتر شرکت است و انتظار آن است که هر چه درصد پوشش بزرگ‌تر باشد، تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده، بیشتر کاهش یابد. بنابراین موارد فوق نیز می‌تواند مورد بررسی و آزمون قرار گیرد (مرادی و همکاران، ۲۰۱۳). کوتاری و همکاران[1] (۲۰۰۹)، نشان دادند که مدیران شرکت‌ها، به طور میانگین، اعلام اخبار بد به سرمایه‌گذاران را به تأخیر می‌اندازند، و بزرگی واکنش منفی قیمت سهم به افشای اخبار بد (واکنش پنج روزه قیمت سهم به اعلام اخبار بد)، بزرگ‌تر از بزرگی واکنش مثبت قیمت سهم به افشای اخبار خوب است. زیرا اخبار بد تا حد امکان پنهان نگه داشته شده و روی هم انباشته شده است و لذا در زمان اعلام، برای بازار غیرمنتظره است، در حالی که اخبار خوب حتی پیش از اعلام رسمی اجازه نشت پیدا کرده است.

با عنایت به توضیحات فوق فرضیه‌های زیر تدوین گردید:

فرضیه۱: خبر بد (تعدیل منفی سود هر سهم) با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه مثبت معنی‌داری دارد.

فرضیه۲: بزرگی تعدیل منفی سود هر سهم شرکت با میزان تأخیر در اعلام سود هرسهم پیش‌بینی‌شده در پایان هر فصل رابطه مثبت معنی‌داری دارد.

فرضیه۳: بزرگی تعدیل مثبت سود هر سهم شرکت با میزان تأخیر در اعلام سود هرسهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه منفی معنی‌داری دارد.

1 Kothari, Shu, & Wysocki

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

فرضیه۴: درصد پوشش سود هر سهم پیش‌بینی شده شرکت با میزان تأخیر در اعلام سود هرسهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه منفی معنی‌داری دارد.

۲-۲- انگیزه‌های اثرگذار بر زمان‌بندی اعلام سود- تأخیر برای افزایش دقت

پس از تأیید وجود رابطه بین نوع خبر سود و میزان تأخیر در اعلام آن، تعدادی از تحقیقات به بررسی چرایی وجود این رابطه پرداخته، و تلاش کرده‌اند که انگیزه‌های اثرگذار بر تصمیم مدیران در انتخاب زمان اعلام سود را مشخص کنند.

با توجه به استدلال‌های مختلف مطرح شده برای توضیح رفتار مدیران در زمان‌بندی افشا، یک انگیزه مدیرانی که اعلام پیش‌بینی سود هر سهم را به تأخیر می‌اندازند، می‌تواند، تلاش برای ارائه پیش‌بینی دقیق‌تر باشد. تحقیقات متعددی (از جمله: ژو[1]، ۲۰۱۰؛ آجینکیا و همکاران، ۲۰۰۵؛ ملکیان و همکاران، ۱۳۸۹)، نیز گزارش کرده‌اند که هر چه زمان اعلام پیش‌بینی از سود، به پایان دوره مورد پیش‌بینی، نزدیک‌تر باشد، دقت پیش‌بینی افزایش می‌یابد. بر این اساس، فرضیه پنجم این تحقیق در راستای بررسی اثر تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده بر افزایش دقت پیش‌بینی، به صورت زیر، تدوین شده است:

فرضیه ۵: بین تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده و دقت پیش‌بینی، رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد.

۳- روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی است و طرح آن از نوع شبه تجربی و با استفاده از رویکرد پس رویدادی است. همچنین، ماهیت داده‌های مورد استفاده در آزمون فرضیه‌ها، از نوع داده‌های تابلویی (ترکیب داده‌های سری زمانی و مقطعی) است. داده‌های پژوهش از طریق داده‌های شرکت‌های منتخب با مراجعه به صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی، و با استفاده از نرم افزارهای ره‌آورد نوین و تدبیرپرداز جمع‌آوری گردید.

۳-۱- جامعه آماری و انتخاب نمونه

جامعه آماری پژوهش متشکل از کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی سال ۱۳۸۳ الی سال ۱۳۹۲ است، که اطلاعات مربوط به اعلام‌های سود پیش‌بینی‌شده آن‌ها و نیز داده‌های لازم از صورت‌های مالی سالانه و میان‌دوره‌ای آن‌ها، در دوره زمانی انجام تحقیق، در دسترس باشد. برای انتخاب نمونه آماری پژوهش آن دسته از

1 Zhu

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

شرکت‌های جامعه آماری انتخاب شدند که پیش‌بینی ۳ و ۶ و ۹ ماهه منتشرکرده باشند. همچنین، بین پیش‌بینی‌های ۳، ۶ و ۹ ماهه، و نیز دو ماه قبل از پایان فصل اول، پیش‌بینی دیگری اعلام نکرده باشند.

معیار دوم و سوم بدین جهت قرار داده شده اند که ممکن است تعدیل مجدد پیش‌بینی در فاصله دو پیش‌بینی فصلی بر میزان تأخیر در اعلام پیش‌بینی‌های الزامی فصلی، اثری غیرقابل کنترل داشته باشد. با اعمال شرایط مذکور در نهایت تعداد ۱۵۳۰ شرکت-فصل، از ۱۳۰ شرکت، به عنوان نمونه آماری این پژوهش انتخاب گردید.

۳-۲- روش آزمون فرضیه‌ها و متغیرهای پژوهش

۳-۲-۱- فرضیه یک تا چهار

برای آزمون فرضیه یک تا چهار، عوامل موثر بر تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده فصلی، به شرح زیر مدل‌سازی شده است.

مدل ۱

$$DELAY_{i,t}= \alpha_0 + \alpha_1\ BAD_{i,t} + \alpha_2\ BAD_{i,t}*\Delta EPS_{i,t} + \alpha_3\ GOOD_{i,t}*\Delta EPS_{i,t} + \alpha_4\ COVER_{i,t} + \alpha_5\ SHARE_{i,t} + \alpha_6\ SIZE_{i,t} + \alpha_7\ BLOCK_{i,t} + \alpha_8\ CONSOLIDATE_{i,t} + \alpha_9\ LOSS_{i,t} + \alpha_{10}\ POST_{i,t} + \alpha_{11}\ MKBK_{i,t} + \sum \alpha_k\ INDUSTRY_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

در ادامه تعریف هریک از متغیرها به تفکیک متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی آمده است.

۳-۲-۱-۱-متغیر وابسته:

$DELAY_{i,t}$: یک متغیر عددی است که برابر است با، تعداد روزهای گذشته از پایان فصل تا زمان انتشار پیش‌بینی سود هر سهم سالانه بر اساس عملکرد آن فصل.

۳-۲-۱-۲- متغیرهای مستقل:

$BAD_{i,t}$: یک متغیر مجازی است که برابر است با یک، اگر علامت تعدیل سود هر سهم منفی باشد. این متغیر رابطه خبر بد را با تأخیر در گزارش پیش‌بینی، شناسایی می‌کند.

$BAD_{i,t}*\Delta EPS_{i,t}$: اثر متقابل خبر بد با درصد تعدیل سود هر سهم است، که اثر بزرگی تعدیل سود هر سهم را بر رابطه خبر بد با میزان تأخیر شناسایی می‌کند. در صورتی که علاوه برعلامت تعدیل، بزرگی تعدیل نیز بر تأخیر تأثیرگذار باشد، ضریب این متغیر معنی‌دار خواهد بود.

$GOOD_{i,t}*\Delta EPS_{i,t}$: اثر متقابل خبر خوب با درصد تعدیل سود هر سهم است که اثر بزرگی تعدیل سود هر سهم را بر رابطه خبر خوب با میزان تأخیر شناسایی می‌کند. متغیر درصد تعدیل (ΔEPS) برابر است با تفاوت سود هر سهم اعلام شده برای هر فصل از سود هر سهم

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

اعلام شده برای فصل قبل تقسیم بر سود هر سهم اعلام شده برای فصل قبل. برای سود هر سهم اعلام شده سه ماهه‌ی نخست، درصد تعدیل از مقایسه با آخرین رقم سود واقعی سال گذشته یا آخرین پیش‌بینی اعلام شده برای سال جاری به دست می‌آید. متغیر خبر خوب ($GOOD_{i,t}$) یک متغیر مجازی است که برابر است با یک، اگر علامت تعدیل سود هر سهم ، مثبت یا صفر باشد.

$COVER_{i,t}$: اثر درصد پوشش سود پیش‌بینی‌شده در سود هر سهم محقق شده میان‌دوره‌ای را بر میزان تأخیر بررسی می‌کند. برای محاسبه این متغیر سود واقعی محقق شده تا پایان میان دوره مورد بررسی بر سود پیش‌بینی‌شده در پایان فصل مذکور تقسیم می‌گردد.

۳-۲-۱-۳-متغیرهای کنترلی:

سایر عوامل احتمالی موثر بر تاخیر اعلام سود فصلی که جهت آزمون فرضیه‌های فوق به عنوان متغیر کنترلی در نظر گرفته می‌شود به شرح زیر می‌باشد:

اندازه شرکت ($SIZE_{i,t}$): ادبیات افشا همواره نشان داده است که عوامل اندازه شرکت با معیارهای مختلف افشا رابطه دارند (از جمله: سنگوپتا، ۲۰۰۴، بوشی و همکاران[1]، ۲۰۰۳). شرکت‌های بزرگتر، تأخیر کمتری در افشای اطلاعات دارند (سنگوپتا، ۲۰۰۴؛ ریهل و همکاران[2]، ۲۰۱۴). زیرا شرکت‌های بزرگتر دارای نیروی انسانی بیشتر، و سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری پیشرفته تر هستند که آن‌ها را قادر به گزارشگری به هنگام می‌کند (اوسو-انزا[3]، ۲۰۰۰). بنابراین انتظار بر این است که اندازه شرکت با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه منفی معنی‌داری داشته باشد. برای اندازه‌گیری این متغیر از لگاریتم طبیعی درآمد فروش از ابتدای سال تا پایان هر فصل استفاده می‌شود.

نیاز اطلاعاتی بازار: تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که شرکت‌ها به تقاضای سرمایه‌گذاران برای افشای اختیاری بیشتر پاسخ می‌دهند (بوتوسان و هریس[4]، ۲۰۰۰). معمولا نیاز اطلاعاتی سرمایه‌گذاران با معیارهای جانشینی همچون متوسط سهام مبادله شده ($SHARE_{i,t}$) و نوع مالکیت شرکت ($BLOCK_{i,t}$) سنجیده می‌شود. برای محاسبه متغیر $SHARE_{i,t}$ از لگاریتم طبیعی متوسط ماهانه تعداد سهام مبادله شده از ابتدای سال تا پایان فصل مورد بررسی و برای محلسبه متغیر BLOCK از درصد سهام در اختیار مالکان عمده (مالکیت مساوی یا بیشتر از

1 Bushee, Matsumoto, Miller
2 Reheul, Van Caneghem, Verbruggen
3 Owusu-Ansah
4 Botosan & Harris

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

۵ درصد) در ابتدای سال مالی استفاده می‌شود. دو متغیر مذکور اثر تقاضای بازار یا نیاز اطلاعاتی سرمایه‌گذاران را بر تأخیر گزارش‌گری کنترل می‌کنند.

سرمایه‌گذاران در خصوص دریافت اطلاعات به‌هنگام از شرکت‌هایی که در آن‌ها سرمایه‌گذاری کرده‌اند، نگران‌اند. هنگامی که دفعات معامله سهام یک شرکت زیاد شود، تقاضای سرمایه گذاران برای انتشار اطلاعات به موقع افزایش می یابد (بوشی و همکاران، ۲۰۰۳؛ بوشی و نو[1]، ۲۰۰۰). در مقابل، بوتوسان و هریس (۲۰۰۰) دریافتند که با کاهش حجم معاملات، شرکت‌ها بیشتر به انتشار اطلاعات تفصیلی‌تر اقدام می‌کنند.

به علاوه سهامداران عمده، عملیات شرکت را رصد می‌کنند و با این کار هزینه‌های نمایندگی را کاهش داده و ارزش شرکت را افزایش می‌دهند (بثل و همکاران[2]، ۱۹۹۸؛ مک‌کانل و سرواس[3]، ۱۹۹۰). یک اثر احتمالی این وضعیت این است که با وجود مالکیت عمده، دیگر مشارکت‌کنندگان بازار ممکن است احساس نیاز کمتری به کسب اطلاعات به‌هنگام از شرکت، داشته باشند. از سوی دیگر، ممکن است که سهامداران عمده به اطلاعات خصوصی دسترسی داشته باشند و برای حفظ مزیت اطلاعاتی‌شان، تلاش کنند در مسیر افشاهای عمومی به‌هنگام و تفصیلی، موانعی ایجاد کنند (سنگوپتا، ۲۰۰۴). در هر حال اثر هر دو احتمال یکی است و انتظار می‌رود یک رابطه مثبت بین مالکیت عمده و تأخیر در گزارش‌گری وجود داشته باشد. به طور خاص، در مورد رابطه مالکیت عمده و انتشار پیش‌بینی از سوی مدیریت، آجینکیا و همکاران[4] (۲۰۰۵) نشان دادند که مالکیت نهادی متمرکز، رابطه‌ای منفی با احتمال انتشار پیش‌بینی دارد. رضایی دولت آبادی و همکاران (۱۳۹۳) نیز نشان دادند که شرکت‌هایی که تعداد سهامداران عمده آن‌ها بیشتر است، تأخیر بیشتری در انتشار صورت‌های مالی سالانه حسابرسی شده دارند. با عنایت به توضیحات فوق، انتظار بر این است که متوسط سهام مبادله شده و درصد مالکیت عمده شرکت، با میزان تأخیر در اعلام سود هرسهم پیش‌بینی‌شده در پایان هر فصل به ترتیب رابطه منفی و مثبت معنی‌داری داشته باشند.

پیچیدگی حسابداری ($CONSOLIDATE_{i,t}$): یک متغیر مجازی است که برابر است با ۱، اگر شرکت صورت‌های مالی تلفیقی تهیه کند و در غیر این صورت صفر است. این متغیر اثر پیچیدگی‌های حسابداری را کنترل می‌کند. تحقیقات پیشین (ژیانگ[5] و همکاران، ۲۰۱۵؛

1 Bushee, Noe
2 Bethel, Liebeskind, Opler
3 McConnell & Servaes
4 Ajinkya, Bhojraj, Sengupta
5 Xiang

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

اوبرت، ۲۰۰۹؛ سنگوپتا، ۲۰۰۴)، گزارش کرده‌اند کـه بـین معیارهـای پیچیـدگی حسـابداری و میزان تأخیر در گزارش‌گری، رابطه‌ای مثبـت وجـود دارد. اکـتس و کـرگین[1](۲۰۱۱) اثـر نـوع گزارشگری(از لحاظ تلفیقی و غیر تلفیقی) را بر زمان ارایه صورت‌های مالی سالانه شـرکت‌هـای استانبولی را مورد بررسی قرار دادند و دریافتند که شرکت‌های تلفیقی در مقایسه با شرکت‌های غیر تلفیقی دیرتر صورت‌های مالی را ارائه می‌کننـد. همچنـین ایـزدی نیـا و همکـاران(۱۳۹۳) دریافتند که تلفیقی بودن صورت‌های مالی با تاخیر در ارائه گزارش حسابرس رابطه مثبت دارد. انتظار می‌رود شرکت‌هایی صورت‌های مالی تلفیقی تهیه می‌نماینـد (دارای شـرکت‌هـای فرعـی می‌باشند)، از پیچیدگی مالی بیشتری برخوردار باشند؛ که این موضوع می تواند یکـی از عوامـل موثر بر تأخیر در اعلام سود هرسهم پیش‌بینی‌شده در پایان هر فصل محسوب گردد.

زیان دیدگی (LOSS): یک متغیر مجازی است که برابر است با یک، اگـر شـرکت، درفصـل مورد بررسی، سود هر سهم پیش‌بینی‌شده را صفر یا منفی گزارش کند، و در غیـر ایـن صـورت برابر است با صفر. مدیران در سطوح مختلف، افشای اخبار بد را با امید به رسیدن به موفقیـت و نیز داشتن اخبار خوب در آینده، تا آخرین لحظه به تاخیر می‌اندازند تا به این وسیله از تـأثیرات منفـی اخبـار بـد کاسـته شـود (لـوری و پسـتنا[2]، ۱۹۷۵). نتـایج برخـی تحقیقـات (مـرادی و پورحسینی، ۱۳۸۸؛ ژیانگ و همکاران، ۲۰۱۵؛ آجینکیـا و همکـاران، ۲۰۰۵؛ سـنگوپتا، ۲۰۰۴) رابطه مثبت معنی‌داری بین زیـان و تـأخیر گـزارش‌گـری نشـان داده‌انـد. همچنـین، اکـتس و کرگین(۲۰۱۱) دریافتند شرکت‌های سود ده تمایل بیشتری برای گزارشگری بـه هنگـام دارنـد. نتایج پژوهش حاجیها و احمدی (۱۳۹۲) نیز نشان داد که شرکت‌هایی که دارای عملکرد مـالی و عملکرد اقتصادی بهتری (سود بیشتر و رشد بالاتر) هستند، صـورت‌هـای مـالی میـان دوره‌ای خود را زودتر و با تاخیر کمتری به سازمان بورس اوراق بهادار تهران ارائه می‌کنند. لذا انتظار بـر این است که زیان‌ده بودن شرکت با میزان تأخیر در اعلام سود هرسهم پیش‌بینی‌شده در پایـان هر فصل رابطه مثبت معنی‌داری داشته باشد.

تغییرات الگوی زمان‌بندی اعلام سود (POST): الگوهای زمان‌بندی اعـلام سـود، بـا تغییـر فضای اطلاع‌رسانی و پیشرفت ارتباطات و نیز عوض شدن محیط قانونی و قضایی و وضع قوانین جدید دچار تغییر می‌شوند. بگلی و فیشر (۱۹۹۸) نشان دادند که با افزایش خطر پیگرد قضـایی در ایالات متحده در طول دهه هشتاد میلادی، الگوی "خبر خوب-زود، خبر بد-دیـر" همچنـان پابرجاست. همچنین، هاو و همکاران (۲۰۰۶) گزارش می‌کنند که وضع الزامات قانونی جدید بـر

1 Aktaş, & Kargin
2 Lurie, & Pastena

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

فرایند افشا، هر چند به شکل معنی‌داری، تأخیر در گزارش‌گری را کاهش داده است، اما الگوی خبر خوب-زود، خبر بد-دیر، همچنان پابرجا است. از طرف دیگر، بر اساس نتایج پژوهش فیلیپیچ[1](۲۰۰۹)، افزایش فشارهای قضایی و خطر شکایت‌ها و زیان‌های بالقوه ناشی از آن، جرأت مدیران را در به تأخیر انداختن انتشار اخبار کاهش داده است و رابطه نوع خبر سود با میزان تأخیر در اعلام آن را تضعیف کرده است و احتمال حذف آن در بلندمدت وجود دارد.

در ایران، مطابق ماده پنج آیین‌نامه افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس (مصوب جلسات ۱۳۸۱/۰۸/۲۸، ۱۳۸۱/۰۹/۲۵، ۱۳۸۱/۱۱/۲۸، و ۱۳۸۲/۰۴/۱۶، شورای بورس)، شرکت‌ها بایستی پیش‌بینی عملکرد سالانه را براساس عملکرد سال قبل حداکثرسی روز قبل از شروع سال مالی جدید، و بر اساس عملکرد واقعی دوره‌های سه ماهه، حداکثر ۲۰ روز پس از پایان دوره‌های سه‌ماهه، و تعدیل آن را نیز بلافاصله، اعلام کنند. در همین راستا، در تاریخ ۱۳۸۶/۰۵/۰۳، هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار، دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت‌شده نزد سازمان بورس اوراق بهادار، را به تصویب رساند. که بر اساس آن، شرکت‌های بورسی موظف شدند تا پیش‌بینی عملکرد سالانه شرکت اصلی و تلفیقی گروه را بر اساس عملکرد واقعی ۳، ۶ و ۹ ماهه حداکثر ۳۰ روز پس از پایان مقاطع سه ماهه اعلام کنند. انتظار بر این است که با افزایش مهلت اعلام پیش‌بینی سود (هر سهم سالانه بر اساس عملکرد فصلی) از ۲۰ روز به ۳۰ روز، میزان تأخیر در اعلام آن افزایش یابد. POST یک متغیر مجازی است که وارد مدل شده تا اثر تغییر در مهلت مقرر را کنترل کند. مقدار این متغیر برابر است با یک، اگر تاریخ پایان فصل مورد بررسی، پس از تاریخ تصویب دستورالعمل جدید باشد، و در غیر این صورت برابر است با صفر.

هزینه اختصاصی ($MKBK_{i,t}$): تصمیمات افشاء یک شرکت تحت تاثیر فعالیت رقبای بازار در جهت کاهش منافع شرکت قرار می‌گیرد (واگن هوفر[2]،۱۹۹۰). شرکت‌ها در مواجه با هزینه اختصاصی اطلاعات، نه تنها از افشاء اطلاعات خاص خود خودداری می‌کنند، بلکه برای به تاخیر انداختن انتشار اطلاعات مالی که می‌تواند توسط شرکت‌های رقیب یا قانون گذاران استفاده شود، انگیزه دارند. بنابراین اگر شرکت‌ها هزینه اختصاصی بالایی داشته باشند و احساس کنند که این هزینه‌ها را می‌توانند از طریق وقفه در افشای اطلاعات کاهش دهند، انتظار می‌رود که گزارشگری مالی را با تاخیر انجام دهند. با عنایت به توضیحات فوق انتظار بر این است که هزینه اختصاصی با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه

1 Philipich
2 Wagenhofer

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

مثبت معنی‌داری داشته باشد. در این تحقیق برای ارزیابی اثر هزینه اختصاصی از مدل بامبر و چون (۱۹۹۸) استفاده شده است، که بر اساس آن هزینه احتصاصی برابر است با ارزش بازار حقوق صاحبان سهام تقسیم بر ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام در پایان میان دوره.

نوع صنعت (INDUSTRY): ریهل و همکاران (۲۰۱۴)، دویل و مجیلکه (۲۰۰۹الف)، و لونتیس و ویتمن[1](۲۰۰۴) در تحقیقات خود نشان داده‌اند که شرکت‌های هر صنعت، عرف خاصی برای زمان گزارش‌گری دارند. بنابراین نوع صنعت می‌تواند با وقفه‌های گزارشگری و میزان تأخیر در اعلام سود هرسهم پیش‌بینی‌شده در پایان هر فصل رابطه معنی‌داری داشته باشد.

۳-۲-۲- فرضیه پنج

جهت بررسی رابطه بین میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده و دقت پیش‌بینی (معکوس خطای پیش‌بینی)، مدل زیر بررسی و آزمون می‌گردد.

مدل ۲
$$|EFE_{i,t}|=\alpha_0 + \alpha_1 DELAY_{i,t} + \alpha_2 BAD_{i,t} + \alpha_3 COVER_{i,t} + \alpha_4 SHARE_{i,t} + \alpha_5 SIZE_{i,t} + \alpha_6 BLOCK_{i,t} + \alpha_7 CONSOLIDATE_{i,t} + \alpha_8 LOSS_{i,t} + \alpha_9 MKBK_{i,t} + \alpha_{10} Q2_{i,t} + \alpha_{11} Q3_{i,t} + \sum \alpha_k INDUSTRY_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

در ادامه تعریف هریک از متغیرها به تفکیک متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی آمده است.

۳-۲-۲-۱-متغیر وابسته:

$|EFE_{i,t}|$: قدر مطلق درصد خطای پیش‌بینی سود است، که برای اندازه‌گیری دقت پیش‌بینی سود به کار می‌رود.

$EFE_{i,t}$: خطای پیش‌بینی سود است که برابر است با تفاوت سود هر سهم واقعی از سود هر سهم پیش‌بینی‌شده پس از کسرمالیات در پایان فصل تقسیم بر قدر مطلق سود هر سهم واقعی. استفاده از قدرمطلق سود واقعی در مخرج، به دلیل حضور برخی مقادیر منفی سود ضروری است. EFE معیار معکوسی از دقت پیش‌بینی است و درصد انحراف هر یک از پیش‌بینی‌های فصلی را از سود هر سهم واقعی محقق شده برای یک سال، نشان می‌دهد. هر چه مقدار خطا کمتر باشد، دقت پیش‌بینی بیشتر خواهد بود. انتظار بر این است که با افزایش تأخیر، دقت پیش بینی افزایش یابد که در این صورت بین میزان تأخیر و قدر مطلق درصد خطای پیش‌بینی، رابطه‌ای معکوس(منفی) وجود خواهد داشت.

1 Leventis & Weetman

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

۳-۲-۲-۲- متغیر مستقل:

$DELAY_{i,t}$: این متغیر رابطه تأخیر را با خطای پیش‌بینی می‌سنجد.

۳-۲-۲-۳- متغیرهای کنترلی:

$BAD_{i,t}$: اثر تعدیل منفی سود هر سهم را بر خطای پیش‌بینی کنترل می‌کند. جلیک و همکاران (۱۹۹۸) گزارش می‌کنند که وقتی شرکت‌ها کاهش در سود را تجربه می‌کنند، دقت پیش‌بینی‌های سود مدیریت نیز کاهش می‌یابد. انتظار آن است که وقتی تعدیل سود هر سهم منفی است، قدر مطلق خطای پیش‌بینی افزایش یابد.

همچنین، افق پیش‌بینی از متغیرهای اثرگذار بر دقت پیش‌بینی بوده است (احمد زالوکی و ون هوسین[1]، ۲۰۱۰؛ ژو، ۲۰۱۰، آجینکیا و همکاران، ۲۰۰۵، ملکیان و همکاران،۱۳۸۹). با توجه به این‌که انتظار می‌رود پیش‌بینی‌های فصل دوم نوعاً دقیق‌تر از فصل اول و فصل سوم دقیق‌تر از فصل دوم باشند، متغیرهای زیر در مدل وارد شده‌اند.

Q2: یک متغیر مجازی است که برابر است با (۱)، اگر اعلام پیش‌بینی مربوط به فصل دوم (پایان ماه ششم از سال مالی) باشد.

Q3: یک متغیر مجازی است که برابر است با (۱)، اگر اعلام پیش‌بینی مربوط به فصل سوم (پایان ماه نهم از سال مالی) باشد.

دو متغیر Q2، Q3، اثر افق زمانی، یعنی فاصله تا پایان دوره مورد پیش‌بینی را کنترل می‌کنند. انتظار می‌رود که ضرایب این متغیرها (α_{10} و α_{11}) منفی باشد. سایر متغیرها پیش‌تر توضیح داده شده‌اند.

$BLOCK_{i,t}$: با توجه به نظارت ویژه مالکین عمده (نهادی) بر افشا مستمر پیش‌بینی سودهای آتی، انتظار می‌رود که رابطه مستقیم بین آن‌ها و دقت پیش‌بینی وجود داشته باشد و حضور آن‌ها از خوش‌بینی مدیریت در پیش‌بینی‌های ارائه شده بکاهد (ژو، ۲۰۱۰؛ آجینکیا و همکاران، ۲۰۰۵؛ مرادی و همکاران؛ ۱۳۹۴).

$SIZE_{i,t}$: از لگاریتم طبیعی درآمد فروش از ابتدای سال تا پایان هر فصل به‌عنوان نماینده اندازه شرکت استفاده شده است. مک[2] (۱۹۹۴) بیان کرد که شرکت‌های بزرگتر از توانایی بیشتری به منظور پیش‌بینی سود برخوردار می‌باشند و دقت پیش‌بینی سود توسط این شرکت‌ها بیشتر است. احمد زالوکی و ون هوسین (۲۰۱۰) نیز ارتباط منفی با اهمیتی را بین

1 Ahmad-Zaluki, Wan-Hussin
2 Mak

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

اندازه شرکت و خطای پیش‌بینی گزارش کردند. از طرف دیگر نتایج تحقیق منیف[1] (۲۰۱۰) نشان داد که شرکت‌های بزرگ، سود را با دقت کمتر(خطای بیشتر) پیش‌بینی می‌کنند.

از دیگر متغیرهای اثرگذار بر دقت پیش‌بینی که در مطالعات قبلی نیز استفاده شده‌اند، می‌توان به حجم معاملات (هانگ و لی، ۲۰۱۵؛ تینیکر[2]، ۲۰۱۲)، پیچیدگی (گارسیا مکا و سانچز بالستا[3]، ۲۰۰۶)، درصد پوشش پیش‌بینی سود (مهرداد آیسک، ۱۳۹۰)، سود یا زیان ده بودن شرکت (تینیکر، ۲۰۱۲؛ مشایخ و شاهرخی،۱۳۸۶)، هزینه اختصاصی (تینیکر، ۲۰۱۲) و نوع صنعت (هانگ و لی[4]، ۲۰۱۵؛ جلیک و همکاران[5]، ۱۹۹۸؛ مشایخ و شاهرخی، ۱۳۸۶) اشاره کرد که در این فرضیه اثر آن‌ها کنترل می‌شود. تعریف هر یک از متغیرهای فوق در مدل قبلی ارائه گردیده است.

۳-۳- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه‌های پژوهش، با استفاده از نرم‌افزار Spss نسخه ۲۰ و Eviews نسخه ۷,۲ انجام شده است. با توجه به نوع داده‌ها و روش‌های تجزیه و تحلیل آماری موجود، از رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی استفاده شده است. موارد زیر در معادله رگرسیونی مورد بررسی قرار گرفت:

۱- پایا بودن سری‌های زمانی و غیرکاذب بودن رگرسیون، ۲- پذیره‌های زیربنایی رگرسیون (آزمون فروض کلاسیک)، ۳- تعیین مدل مناسب جهت تخمین رگرسیون داده‌های تابلویی با استفاده از آزمون‌های F لیمر (چاو[6]) و هاسمن[7]، ۴- مقدار ضریب تعیین، ۵- معنی‌داری مدل با آماره F و ضرایب آن با آماره t.

۴- یافته‌های پژوهش

۴-۱- آمار توصیفی

جدول (۱) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. فراوانی متغیر خبر بد برابر ۳۲۷ می‌باشد، که نشان‌دهنده این است که ۲۱ درصد از پیش‌بینی‌های فصلی، حاوی تعدیل منفی سود هر سهم بوده‌اند. میانگین متغیر تاخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده فصلی

1 MNIF
2 Tinaikar
3 Garcia-Meca, & Sanchez-Ballesta
4 Hung & Lee
5 Jelic, Saadouni, Briston
6 Chow
7 Hausman

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

(تعداد روزهای گذشته از پایان فصل تا زمان انتشار پیش‌بینی سود هر سهم سالانه بر اساس عملکرد آن فصل) شرکت‌های نمونه در مطالعه ما برابر با ۴۹ روز است. میانگین (میانه) متغیر مالکیت عمده به ترتیب ۷۴ (۷۸) درصد می‌باشد، که نشان از مشارکت بالای مالکان عمده در ترکیب سهامداران شرکت‌های نمونه دارد. فراوانی حاصل شده برای متغیرهای پیچیدگی، زیان‌ده بودن، و تغییر الگوی زمان بندی نشان‌دهنده این است که ۳۰ درصد از شرکت-فصل‌ها دارای صورت‌های مالی تلفیقی بوده، ۱۷ درصد از شرکت-فصل‌ها زیان‌ده بوده، و ۷۳ درصد از شرکت-فصل‌ها، پس از تاریخ ۱۳۸۶/۰۵/۰۳ (که مهلت اعلام پیش‌بینی از سود هر سهم سالانه از ۲۰ روز به ۳۰ روز افزایش یافته است) می‌باشند. میانگین متغیر قدر مطلق خطای پیش‌بینی ۰/۱۴۷ (۱۴/۷ درصد) می‌باشد. میانگین معیار سوگیری در پیش‌بینی سود ۰/۰۴۱- است. علامت این متغیر منفی است و به این معنا است که به طور متوسط سود پیش‌بینی شده بیش از سود واقعی است. بنابر این می‌توان بیان داشت که دیدگاه مدیران به‌طور متوسط خوش‌بینانه بوده است.

جدول (۱): آمار توصیفی داده‌ها

نام متغیر	مخفف	حداقل	میانه	میانگین	حداکثر	انحراف معیار
تاخیر در اعلام سود هر سهم پیش بینی فصلی	DELAY	۳	۳٤	٤۹	۱۰۳	۱۸/۳٤۲
بزرگی تعدیل مثبت	GOOD*ΔEPS	۰	۰	۰/۰۹۱	۱۸/۲۲۳	۰/۷۱۳
بزرگی تعدیل منفی	BAD*ΔEPS	-۲۸/۳٦	۰	-۰/۱۲۱	۰	۱/۰٦۱
درصد پوشش سود	COVER	-٤/٤۸۳	۱/۰۰۳	۰/۹۱۵	٥/٤٤٦	۲/۱۱٥
میزان سهام مبادله شده	SHARE	۰	۹/٦۹۲	۹/٥٦٥	۱٦/۰۸۸	۲/٥۳۲
اندازه شرکت	SIZE	۱۷/۹۲٦	۲٥/٤٦۳	۲٥/٥۳۸	۳۰/٦۱۹	۱۸/٥۷
مالکیت عمده	BLOCK	۰	۰/۷۸٤	۰/۷٤۳	۰/۹۹۳	۰/۱۸٥
هزینه اختصاصی	MKBK	-٦/۹۹۱	۱/۳۸٥	۱/٥۹٤	۷/٥۹	۱/۳٦٦
دقت پیش‌بینی سود	|EFE|	۰	۰/۱۰۹	۰/۱٤۷	۱/۰۲۳	۰/۱۳۲
خطای پیش‌بینی سود	EFE	-۰/۲۹٤	-۰/۰۲۸	-۰/۰٤۱	۱/۰۲۳	۰/۱۹٦
نام متغیر- مخفف	**معیار اول**	**مقدار (درصد) فراوانی**		**معیار دوم**		**مقدار(درصد) فراوانی**
نوع خبر سود GOOD/BAD	خبر بد	۳۲۷ (٪۲۱)		خبر خوب		۱۲۰۳ (٪۷۹)
پیچیدگی حسابداری CONSLIDAT	تلفیقی	٤٥۹ (٪۳۰)		غیر تلفیقی		۱۰۷۱ (٪۷۰)
زیان دیدگی LOSS	زیان	۲٦۰ (٪۱۷)		سود		۱۲۷۰ (٪۸۳)
تغییر الگوی زمان بندی POST	۲۰ روزه	٤۱۳ (٪۲۷)		۳۰ روزه		۱۱۱۷ (٪۷۳)
افق زمانی Q2/Q3	فصل دوم	٥۰۹ (٪۳۳)		فصل سوم		٥۳۷ (٪۳٥)

منبع: یافته‌های پژوهش

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

۴-۲. ایستایی یا پایایی

در ابتدا به بررسی ایستایی یا پایایی متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی پـژوهش پرداختـه شد. پایایی متغیرهای پژوهش بدان معناست که میانگین و واریانس متغیرهـا در طـول زمـان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت است. به این منظور، از آزمون‌های لـوین، لـین و چو (۲۰۰۲) ، و ایم، پسران و شین (۲۰۰۳) استفاده شد، و چـون مقـدار احتمـال کمتـر از ۵٪ است، کلیه متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی پژوهش (به جز متغیر های دامی که نیـازی بـه بررسی پایایی ندارد) در طی دوره پژوهش در سطح، پایا بوده‌اند.

۴-۳- نتایج رگرسیون

برای برآورد پارامترهای مدل‌های رگرسـیون، آزمـون فـروض کلاسـیک از اهمیـت ویـژه‌ای برخوردار است. لذا این پذیره‌ها (شامل صفر بودن میانگین باقی‌مانـده‌هـا، ثابـت بـودن واریـانس باقی‌مانده‌ها، عدم خودهمبستگی مرتبه یک باقی‌مانده‌ها، و توزیع نرمال باقی‌مانده‌هـا)، از طریـق روش‌های توصیفی و استنباطی در مدل‌های رگرسیونی مورد بررسی قرار گرفت و از صحت آن-ها اطمینان حاصل شد.

۴-۳-۱- نتایج فرضیه یک تا چهار

نتایج حاصل از برآورد معادله رگرسیونی فرضیه یک تا چهار که به بررسی عوامـل مـوثر بـر میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده فصلی می‌پردازد، در جدول ۲ نشان داده شـده اسـت. بر اساس نتایج حاصل از آزمون چاو، روش مناسب جهت تخمین رگرسیون در ایـن مـدل، داده های تلفیقی است. با توجه به آماره F و P-Value به‌دست آمده می‌توان نتیجه گرفت کـه کـل مدل معنی‌دار است ($p<۰,۰۵$). ضـریب تعیـین(R^2) مـدل بـرازش داده شـده برابـر بـا ۰/۰۹۲ می‌باشد، به عبارت دیگر ۹/۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل قابل توضـیح است. به علاوه، عدد مربوط به آماره دوربین- واتسن در مدل فوق الذکر برابر ۱/۸۲ می‌باشد کـه نشان‌دهنده عدم وجود خطای خود همبستگی در مدل است.

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۲، خبر بد (تعدیل منفی سود هر سهم) با میزان تـأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه مثبت معنی‌داری دارد ($p<۰,۰۵$ و ضریب بتا مثبت است)؛ و فرضیه اول تایید می‌گردد. به عبارت دیگر هرچه خبر سـود اعلامـی بدتر باشد (تعدیل منفی سود هر سهم)، میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شـده در پایان هر فصل افزایش می‌یابد. که این نتیجه مطابق با الگـوی خبـر خـوب، زود، خبـر بـد، دیـر است. به علاوه، ضریب متغیر بزرگی تعدیل منفی (اثر متقابل خبر بد با درصد تعـدیل سـود هـر

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

سهم) مثبت و معنی‌دار است (p<۰,۰۵ و ضریب بتا مثبت) و نشان می‌دهد که بزرگی تعدیل منفی اعلام‌شده، رابطه‌ای مثبت با میزان تأخیر در اعلام آن دارد، به طوری که، تعدیل‌های منفی بزرگ‌تر، نسبت به تعدیل‌های منفی کوچک‌تر با سرعت کمتری‌تری اعلام می‌شوند. بنابراین فرضیه دوم نیز تایید می‌گردد، لیکن بزرگی تعدیل مثبت (اثر متقابل خبر خوب با درصد تعدیل) رابطه معنی‌داری با میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده ندارد (p>۰,۰۵)، و بنابراین فرضیه سوم رد می‌شود. از طرف دیگر، متغیر درصد پوشش با میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی شده رابطه منفی معنی‌داری دارد (p<۰,۰۵ و ضریب بتا منفی است)؛ که نشان می‌دهد، درصد پوشش بالاتر، به عنوان معیاری از موفقیت عملکرد شرکت، باعث کاهش میزان تأخیر در اعلام سود هرسهم پیش‌بینی‌شده فصلی می‌شود. بنابراین فرضیه چهارم تایید می‌شود.

جدول (۲): نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های یک تا چهار- متغیر وابسته تاخیر در گزارشگری سود پیش بینی شده در پایان هر فصل

	β	(t)
عرض از مبدا	۲۶/۵۰۶	*(۲/۸۶)
خبر بد	۱۲/۲۶۱	*(۸/۹۸)
بزرگی تعدیل منفی	۱/۰۱۸	*(۲/۰۷)
بزرگی تعدیل مثبت	۰/۹۵٤	۱/۳۵
درصد پوشش سود	-۰/۳۱٤	*(-۲/۲۸)
میزان سهام مبادله شده	-۰/۰۲۰	-۰/۹۱
اندازه شرکت	۰/۵۹۵	۱/۵۱
مالکیت عمده	-۳/۱۳۱	-۱/۰۹
پیچیدگی حسابداری	۰/۱۲۹	*(۲/۹۲)
زیان دیدگی	۵/۹۹۷	*(۲/٦۸)
تغییر الگوی زمان بندی	-۲/٦۸۰	*(-۲/٤۱)
هزینه اختصاصی	۰/۷٦۵	۰/٤۳
صنعت ۱	۳/۲۷٤	*(۷/۷۱)
صنعت ۲	۷/۲۵۱	*(۳/٦۱)
صنعت ۳	۱/۳٦۷	۱/۵۲
صنعت ٤	۱/۳۳۱	۰/۸۱
صنعت ۵	-۰/٤۳۸	*(-۲/۹۷)
ضریب تعیین (R^2)	۰/۰۹۲	
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۰۸۵	
آماره F	*۱۲/۸٦۲	
آماره دوربین واتسن	۱/۸۲	

* نشان‌دهنده معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ (p-value<۰,۰۵)

منبع: یافته‌های پژوهش

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

در مورد متغیرهای کنترلی نیز مشخص گردید که متغیرهای پیچیدگی‌های حسابداری و اعلام زیان توسط شرکت رابطه مثبت معنی‌داری با میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده دارند. به عبارت دیگر چنانچه شرکت گزارشگری تلفیقی و سود هر سهم منفی داشته باشد، میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل افزایش می‌یابد. از طرف دیگر، متغیر الگوی زمان بندی، رابطه منفی معنی‌داری با میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی شده دارد، که بر خلاف انتظار است، زیرا با توجه به افزایش مهلت اعلام سود پیش‌بینی‌شده از ۲۰ روز به ۳۰ روز، انتظار می‌رفت که در دوره پس از تصویب دستورالعمل جدید در سال ۸۶، میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده، افزایش یابد. نتیجه حاصل را بدین شکل می‌توان تفسیر کرد که در سال‌های اخیر به دلایلی مانند پیشرفت فناوری و افزایش اهمیت گزارش‌گری به‌هنگام، به طور کلی میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده کاهش یافته است. با این تفسیر متغیر الگوی زمان بندی نشان می‌دهد که رفتار شرکت‌ها در اعلام سود، با گذر زمان، تغییر کرده است. همچنین متغیر نوع صنعت نیز برای برخی از صنایع مورد بررسی معنی‌دار می‌باشد، که موید این است که که شرکت‌های هر صنعت، عرف خاصی برای زمان گزارش گری دارند. از طرف دیگر متغیرهای اندازه شرکت، میزان سهام مبادله شده، مالکیت عمده، و هزینه اختصاصی رابطه معنی‌داری با میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده ندارند.

۴-۳-۲- نتایج فرضیه پنج

نتایج حاصل از برآورد معادله رگرسیونی فرضیه پنج که به بررسی ارتباط میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده فصلی با دقت پیش‌بینی به عنوان یکی از انگیزه‌های احتمالی تأخیر در اعلام سود می‌پردازد، در جدول ۳ نشان داده شده است.

بر اساس نتایج حاصل از آزمون‌های چاو و هاسمن، روش مناسب جهت تخمین رگرسیون در این مدل، داده های ترکیبی-اثرات ثابت است. با توجه به آماره F و P-Value به‌دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که کل مدل معنی‌دار است ($p<۰,۰۵$). ضریب تعیین(R^2) مدل برازش داده شده برابر با ۰/۱۳۵ می‌باشد، به عبارت دیگر ۱۳/۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل قابل توضیح است. به علاوه، عدد مربوط به آماره دوربین- واتسن در مدل فوق الذکر برابر ۱/۹۲ می‌باشد که نشان‌دهنده عدم وجود خطای خود همبستگی در مدل است.

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۳، مشخص می‌شود که رابطه تأخیر در اعلام پیش‌بینی با قدر مطلق خطای پیش‌بینی، معنی دار و منفی است($p<۰,۰۵$ و ضریب بتا منفی است)؛ و فرضیه پنجم تایید می‌گردد. به عبارت دیگر با افزایش تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

شده، خطای پیش‌بینی سود (دقت پیش‌بینی سود)، کاهش (افزایش) می‌یابد. بنـابراین افـزایش دقت پیش‌بینی می‌تواند یکی از انگیزه‌های احتمالی تأخیر در اعلام سود باشد.

جدول (۳): نتایج حاصل از آزمون فرضیه پنج- متغیر وابسته دقت پیش بینی سود

	β	(t)
عرض از مبدا	-۰/۱۱۱	-۱/۵۳
تاخیر در اعـلام سـود هـر سهم پیش بینی فصلی	-۰/۰۰۷	*(-۲/۵۶)
خبر بد	۰/۰۱۱	۰/۹۶
درصد پوشش سود	-۰/۰۱۲	*(-۵/۸۴)
میزان سهام مبادله شده	-۰/۰۰۴	*(-۲/۵۴)
اندازه شرکت	۰/۰۱۳	*(۴/۲۳)
مالکیت عمده	-۰/۰۱۹	-۰/۸۶
پیچیدگی حسابداری	۰/۰۰۷	۰/۸۴
زیان دیدگی	۰/۱۵۳	*(۶/۲۲)
هزینه اختصاصی	۰/۰۴۳	۰/۷۴
پیش‌بینی فصل دوم	-۰/۰۲۹	*(-۳/۰۱)
پیش‌بینی فصل سوم	-۰/۰۶۸	*(-۶/۷۶)
صنعت ۱	۰/۱۳۲	*(۴/۰۸)
صنعت ۲	۰/۰۷۶	۱/۲۲
صنعت ۳	۰/۴۳۶	*(۲/۰۵)
صنعت ٤	۰/۱۸۲	۱/۷۸
صنعت ٥	-۰/۰۴۶	*(-۳/۴۵)
ضریب تعیین (R^2)	۰/۱۳۵	
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۱۲۷	
آماره F	۱۶/۷۵*	
آماره دوربین واتسن	۱/۹۲	

* نشان‌دهنده معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ (p-value<۰,۰۵)

منبع: یافته‌های پژوهش

در مورد متغیرهای کنترلی نیز مشخص گردید که متغیرهای اعلام پـیش‌بینـی مربـوط بـه فصل دوم (Q2) و اعلام پیش‌بینی مربوط به فصل سـوم (Q3)، کـه اثـر افـق زمـانی را کنتـرل می‌کنند، رابطه منفی معنی‌داری با قدر مطلق درصد خطای پیش‌بینی دارنـد. بـه عبـارت دیگـر پیش‌بینی‌های فصل دوم دقیق‌تر از فصل اول و فصل سوم دقیق‌تر از فصـل دوم مـی‌باشـند. بـه علاوه متغیر درصد پوشش، رابطه‌ای منفی معنی‌دار با خطای پیش‌بینی دارد. این نتیجه مطـابق با انتظارات اولیه بوده و نشان می‌دهد که شرکت‌های موفق‌تر، خطای پیش‌بینی کمتـری (دقـت

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

پیش بینی بالاتری) دارند. همچنین متغیر تعداد سهام مبادله شده به عنوان جانشینی از نیاز اطلاعاتی بازار، نیز رابطه منفی معنی‌داری با خطای پیش‌بینی دارد. این نتیجه نشان‌دهنده آن است که افزایش مبادلات سهام شرکت، به عنوان معیار جانشینی از نیاز (تقاضای) اطلاعاتی بازار و به عبارتی فشار بازار، باعث بهبود ویژگی‌های پیش‌بینی (افزایش دقت پیش‌بینی) می‌شود. از طرف دیگر متغیرهای اندازه شرکت و گزارش زیان شرکت رابطه مثبت معنی‌داری با خطای پیش‌بینی سود دارند. به عبارت دیگر برای شرکت‌های بزرگ‌تر و دارای سود هر سهم منفی، خطای پیش‌بینی سود (دقت پیش‌بینی سود)، افزایش (کاهش) می‌یابد. همچنین متغیر نوع صنعت نیز برای برخی از صنایع مورد بررسی معنی‌دار می‌باشد، که موید این است که خطای پیش‌بینی در بین صنایع مختلف، دارای تفاوت معنی‌داری است. از طرف دیگر متغیرهای خبر بد، مالکیت عمده، پیچیدگی و هزینه اختصاصی رابطه معنی‌داری با دقت سود پیش‌بینی‌شده ندارند.

۴-۴- آزمون‌های اضافی

همانگونه که اشاره شد، از متغیر خطای پیش‌بینی برای سنجش سوگیری پیش‌بینی سود استفاده می‌شود. اگر علامت این معیار مثبت باشد به معنای این است که سود واقعی بیش از سود پیش‌بینی شده بوده و بنابراین دیدگاه مدیران محتاطانه است و اگر علامت آن منفی باشد به معنای آن است که دیدگاه مدیران خوش‌بینانه است. اگر پیش‌بینی‌ها بدون سوگیری باشند (یعنی مدیران شرکت‌ها به طور نظام‌مند سود را کمتر یا بیشتر از واقع پیش‌بینی نکرده باشند)، پس میانگین خطای پیش‌بینی سود نباید تفاوت معنی‌داری با صفر داشته باشد. با آزمون T یک نمونه‌ای (مقایسه میانگین خطای پیش‌بینی با صفر)، معنی‌داری استنباط فوق مشخص خواهد شد.

نتایج ارائه شده در جدول ۴، نشان می‌دهد که به طور میانگین، سودهای پیش‌بینی‌شده، چهار درصد بزرگ‌تر از سودهای واقعی هستند که به معنی وجود یک سوگیری خوش‌بینانه است. این نتیجه مطابق با یافته مشایخ و شاهرخی (۱۳۸۶) و مرادی و همکاران (۱۳۹۴) است که به وجود یک انحراف خوش‌بینانه در ارائه پیش‌بینی‌ها، اشاره می‌کنند. همچنین، پیش‌بینی‌های اعلام‌شده، صرف نظر از علامت خطا، به طور میانگین ده درصد خطا داشته‌اند.

جدول (٤): آزمون t یک نمونه‌ای برای متغیرهای خطا و سوگیری پیش‌بینی

متغیر	آماره t	درجه آزادی	تفاوت میانگین	سطح معنی‌داری
سوگیری در پیش‌بینی	-۳/۳۲	۱۵۰۳	-۰/۰٤۱	۰/۰۰۰
قدر مطلق خطای پیش‌بینی	۸/۲۱	۱۵۰۳	۰/۱۰۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

در ادامه سوگیری پیش بینی سود به تفکیک نوع خبر سود و بـه‌هنگـامی اعـلام سـود نیـز بررسی و نتایج آزمون t یک نمونه‌ای در جدول ۵ و ۶ ارائه شد. لازم به ذکر است که پیش‌بینـی سود فصلی که در مهلت مقرر ۲۰ یـا ۳۰ روزه ارائـه شـده بـه عنـوان پـیش‌بینـی بـه‌هنگـام، و پیش‌بینی که پس از مهلت مذکور اعلام شده به عنوان دیرهنگام طبقه‌بندی شده است.

جدول (۵): آزمون t یک نمونه‌ای- متغیر سوگیری به تفکیک نوع خبر

نوع خبر سود	تعداد	آماره t	درجه آزادی	تفاوت میانگین	سطح معنی‌داری
خبر بد	۳۲۷	-۱/۵۳	۳۲۶	-۰/۰۱۹	۰/۱۲۹
خبر خوب	۱۲۰۳	-۱۰/۰۶	۱۲۰۲	-۰/۰۴۶	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

بر اسـاس اطلاعـات جـدول ۵، از مجمـوع ۱۵۳۰ مشـاهده، ۱۲۰۳ مشـاهده (۷۸/۶ درصـد مجموع مشاهده‌ها) حاوی خبر خوب و ۳۲۷ مشاهده حاوی خبر بد بوده است. پیش‌بینـی‌هـای خبر خوب، به طور میانگین با سوگیری خوش‌بینانه پنج درصدی ارائـه مـی‌شـوند، لـیکن بـرای پیش‌بینی‌های خبر بد، تفاوت میانگین خطای پیش‌بینی با رقم صفر معنی‌دار نیست. یافته فـوق نشان‌دهنده آن است که شرکت‌ها با افزایش اطمینان نسبت به دسـتیابی بـه سـود پـیش‌بینـی اعلام‌شده قبلی، آن را تعدیل (افزایش) می‌دهند، اما میزان افزایش تا حدودی خوشبینانه اسـت. این یافته می‌تواند تا حدودی از اعتبار تعدیل‌های مثبت در سود هر سهم پیش‌بینی شده بکاهد.

جدول (٦): آزمون t یک نمونه‌ای- متغیر سوگیری به تفکیک نوع خبر و به‌هنگامی اعلام

نوع خبر- به‌هنگامی اعلام	تعداد	آماره t	درجه آزادی	تفاوت میانگین	سطح معنی‌داری
خبر بد- به هنگام	۹۵	۰/۳۳۵	۹٤	۰/۰۰۳	۰/۷٤۱
خبر بد- دیرهنگام	۲۳۲	-۱/۹۸۵	۲۳۱	-۰/۰۲٤	۰/۰٤۷
خبر خوب- به هنگام	٥٦٥	-۳/۹٦۱	٥٦٤	-۰/۰٦۱	۰/۰۰۰
خبر خوب- دیرهنگام	٦۳۸	-۹/۸۰۸	٦۳۷	-۰/۰۲۷	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۶ نشان می‌دهد که از مجموع ۱۵۳۰ مشاهده، ۸۷۰ مشـاهده دیرهنگـام (۵۷ درصـد مشاهده‌ها) و ۶۶۰ مشاهده به‌هنگام است. همچنین ۷۱ درصد از اعلام اخبار بـد و ۵۳ درصـد از اعلام اخبار خوب به‌هنگام نیست (اعلام پیش‌بینی با تأخیر بیش از مهلت مقرر ۲۰ یا ۳۰ روز). بررسی سوگیری پیش‌بینی‌ها بـه تفکیـک نـوع خبـر-بـه‌هنگـامی اعـلام، نشـان مـی‌دهـد کـه پیش‌بینی‌های از نوع خبر خوب که به‌هنگام و دیرهنگـام منتشـر مـی‌شـوند، بـه ترتیـب دارای سوگیری خوش‌بینانه به میزان سه و شش درصـد (بـه طـور میـانگین) هسـتند. همانگونـه کـه مشاهده می‌کنیـد میـزان سـوگیری پـیش‌بینـی‌هـای از نـوع خبـر خـوب-بـه‌هنگـام بیشـتر از پیش‌بینی‌های از نوع خبر خوب-دیرهنگام است که نشـان‌دهنـده اعتبـار کمتـر تعـدیل مثبـت

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

به‌هنگام باشد. همچنین مشخص شد که پیش‌بینی‌های خبر بد که با تأخیر منتشر می‌شوند نیز دچار سوگیری خوش‌بینانه‌ای در حدود دو درصد هستند، که می‌تواند از اعتبار تعدیل‌های منفی دیرهنگام تا حدودی بکاهد.

۵- نتیجه گیری و جمع بندی

این پژوهش به بررسی ارتباط نوع خبر سود پیش‌بینی‌شده فصلی و میزان تأخیر در اعلام آن و نیز ارتباط میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده فصلی با دقت پیش‌بینی به عنوان یکی از انگیزه‌های احتمالی تأخیر در اعلام سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال ۱۳۸۳ الی ۱۳۹۲ پرداخت.

در بررسی فرضیه‌های اول تا چهارم، مشخص شد بین خبر بد و میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده، رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر شرکت‌های دارای تعدیل منفی در سود پیش‌بینی‌شده (خبر بد)، تأخیر بیشتری در اعلام این خبر دارند. این یافته به طور ضمنی با نتایج برخی از پژوهش‌های پیشین (از جمله: عباس زاده و همکارن، ۱۳۹۲؛ مرادی و همکاران، ۲۰۱۳؛ کوتاری، ۲۰۰۹؛ گوای و ورچیا، ۲۰۰۷؛ سنگوپتا، ۲۰۰۴) مبنی بر تایید الگوی "خبر خوب-زود، خبر بد-دیر" مطابقت دارد. همچنین مشخص شد بزرگی تعدیل‌های منفی، رابطه‌ای مثبتی با میزان تأخیر در اعلام آن دارد، و با افزایش درصد پوشش، به عنوان نشانه‌ای از موفقیت عملکرد شرکت، میزان تأخیر در اعلام سود کاهش می‌یابد، اما پیچیدگی‌های حسابداری (تهیه صورت مالی تلفیقی)، باعث افزایش تأخیر می‌شود، که این نتیجه با یافته‌های اوبرت (۲۰۰۹)، سنگوپتا (۲۰۰۴) مطابق می‌باشد. همچنین، نتایج به‌دست‌آمده، نشان می‌دهد که همراستا با نتایج برخی از پژوهش‌های پیشین، (از جمله: ژیانگ و همکاران، ۲۰۱۵؛ دویل و مجیلکه، ۲۰۰۹الف؛ لونتیس و ویتمن، ۲۰۰۴)، در تعدادی از صنایع، عرف خاصی برای زمان گزارش‌گری وجود دارد. از طرف دیگر اعلام سود هر سهم منفی (گزارش زیان) رابطه مثبت معنی‌داری با میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده دارد. در نهایت مشخص شد که در دوره پس از تصویب دستورالعمل جدید افشای اطلاعات، علی رغم افزایش ۱۰ روزه مهلت اعلام پیش‌بینی، میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده کاهش یافته است. نتیجه حاصل را بدین شکل می‌توان تفسیر کرد که در سال‌های اخیر به دلایلی مانند پیشرفت فناوری و افزایش اهمیت گزارش‌گری به‌هنگام، به طور کلی میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده کاهش یافته است. با توجه به نتایج حاصل، این ضرورت احساس می‌گردد که از طریق تدوین الزامات و استانداردهای قانونی جامع تر، در مورد زمان، نحوه ارائه و افشای

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

اطلاعات و گزارش‌های مالی، از طرف نهادهای ذیربط به ویژه سازمان بورس اوراق بهادار، ویژگی کیفی اطلاعات (به ویژه مربوط بودن و به موقع بودن) ارتقا یابد.

بر اساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه پنجم، با افزایش تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده، خطای پیش‌بینی سود (دقت پیش‌بینی سود)، کاهش (افزایش) می‌یابد. بنابراین افزایش دقت پیش‌بینی می‌تواند یکی از انگیزه‌های احتمالی تأخیر در اعلام سود باشد. نتیجه حاصل با پژوهش مهرداد آیسک (۱۳۹۰) مطابقت ندارد. از سوی دیگر، رابطه منفی معنی‌دار بین متغیر درصد پوشش و خطای پیش‌بینی نشان داد که با افزایش درصد پوشش سود پیش‌بینی‌شده، خطای پیش‌بینی کاهش می‌یابد که حاکی از دقت پیش‌بینی بالاتر شرکت‌های موفق‌تر است. نتیجه حاصل با نتایج برخی از تحقیقات پیشین (از جمله کردستانی و باقری، ۱۳۸۸، ساربان‌ها و آشتاب، ۱۳۸۷، مشایخ و شاهرخی، ۱۳۸۶؛ مهرداد آیسک، ۱۳۹۰) مطابقت دارد. همچنین از رابطه منفی بین متوسط تعداد سهام مبادله‌شده و خطای پیش‌بینی، مشخص شد که، تقاضای اطلاعات از سوی بازار (فشار بازار) باعث کاهش خطای پیش‌بینی (افزایش دقت پیش‌بینی) می‌شود، که با نتایج پژوهش ژو (۲۰۱۰) مطابقت دارد. به علاوه، متغیرهای اعلام پیش‌بینی مربوط به فصل دوم و سوم، که اثر افق زمانی را کنترل می‌کنند، رابطه منفی معنی‌داری با خطای پیش‌بینی دارند. به عبارت دیگر پیش‌بینی‌های فصل دوم دقیق‌تر از فصل اول و فصل سوم دقیق‌تر از فصل دوم است. از طرف دیگر متغیرهای اندازه شرکت و گزارش زیان شرکت رابطه مثبت معنی‌داری با خطای پیش‌بینی سود داشتند. از طرف دیگر متغیرهای اندازه شرکت و گزارش زیان شرکت رابطه مثبت معنی‌داری با خطای پیش‌بینی سود دارند. به عبارت دیگر برای شرکت‌های بزرگ‌تر و دارای سود هر سهم منفی، خطای پیش‌بینی سود (دقت پیش‌بینی سود)، افزایش (کاهش) می‌یابد. در نهایت، یافته‌ها نشان دادند که خطای پیش‌بینی، در صنایع مختلف، دارای تفاوت‌های معنی‌داری است، که این یافته نیز با نتایج پژوهش‌های پیشین (مشایخ و شاهرخی، ۱۳۸۶؛ هانگ و لی، ۲۰۱۵؛ جلیک و همکاران، ۱۹۹۸)، مطابقت دارد.

۶- پیشنهادها

در این پژوهش، رابطه نوع خبر سود و زمان‌بندی اعلام آن، با استفاده از متغیر سود هرسهم پیش‌بینی‌شده فصلی، مورد بررسی قرار گرفت. این موضوع می‌تواند با دیگر اخبار مالی شرکت (مانند سود تقسیمی) نیز تکرار شود. همچنین، رابطه نوع خبر با روز هفته و ساعت اعلام آن، می‌تواند در تحقیقی جداگانه مورد بررسی قرار گیرد. از طرف دیگر، برای بررسی درک بازار از نوع خبر سود، می‌توان با انجام پژوهشی، شدت واکنش قیمت سهم به اخبار خوب و بد را مورد

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

بررسی قرار داد. همچنین، در این تحقیق، افزایش دقت پیش‌بینی سود به عنوان انگیزه تأخیر در اعلام سود مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به این که یکی انگیزه‌های مدیران جهت تأخیر در اعلام پیش‌بینی می‌تواند مدیریت رقم سود باشد، لذا در پژوهش‌های آینده می‌توان این موضوع را مورد بررسی و آزمون قرار داد.

۷- محدودیت‌ها

محدودیت در دسترسی به منابع اطلاعاتی، باعث حذف برخی مشاهدات به دلیل فقدان داده‌های لازم شده است. در نتیجه در تعمیم نتایج به شرکت‌های خارج از نمونه باید جانب احتیاط رعایت شود. از طرف دیگر، عوامل مختلفی بر بر زمان‌بندی اعلان سود فصلی شرکت‌ها موثر است، که در این پژوهش تنها برخی از عوامل اثرگذار مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین، امکان کنترل سایر متغیرهای مداخله‌گر احتمالی نظیر عوامل کلان محیطی و سیاسی امکان پذیر نبوده است.

منابع و مآخذ

۱- ایزدی نیا، ناصر؛ فدوی، محمدحسن؛ امینی نیا، میثم (۱۳۹۳). " بررسی تاثیر پیچیدگی حسابداری و شفافیت گزارشگری مالی شرکت بر تاخیر در ارائه گزارش حسابرس"، **دانش حسابرسی**، سال ۱۴، ش. ۱۶(پیاپی ۵۴)، صص. ۱۰۳-۸۷.

۲- آیین نامه افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس، ۱۳۸۱، شورای بورس.

۳- حاجیها، زهره؛ احمدی، مهدیه (۱۳۹۲). ارائه به موقع صورت‌های مالی میان دوره ای: بررسی تاثیر عملکرد مالی و اقتصادی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. **فصلنامه حسابداری مالی**. ۵ (۲۰) :۱۴۹-۱۷۲.

۴- دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت‌شده نزد سازمان بورس اوراق بهادار، ۱۳۸۶، قابل دسترسی در نشانی:

http://www.rdis.ir/ApprovedGuidLinesDetail.asp?AppBLID=31

۵- رضایی دولت آبادی، حسین؛ حیدری سلطان آبادی، حسن؛ بوستانی، حمیدرضا؛ و کریمی سیمکانی، صادق (۱۳۹۳). بررسی عوامل تأثیرگذار بر تأخیر انتشار صورت های مالی سالانه حسابرسی شده شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه حسابداری مالی. ۶ (۲۱) :۵۱-۸۲.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

۶- ساربان ها، محمدرضا؛ آشتاب، علی (۱۳۸۷). شناسایی عوامل موثر بر خطای پیش‌بینی سود شرکت های جدیدالورود به بورس اوراق بهادار تهران، **پژوهشنامه ی علوم انسانی و اجتماعی**، ش. ۲۸. ص. ۷۶-۵۵.

۷- عباس زاده، محمد رضا؛ پور حسینی حصار، سید مهدی؛ جعفری نسب، ندا (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر زمان اعلان سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار تهران، **اقتصاد پولی مالی**، سال بیستم، شماره ۶، ص.ص ۸۶-۱۰۶.

۸- کردستانی، غلامرضا؛ باقری، مجتبی (۱۳۸۸). بررسی رابطه ارزش افزوده اقتصادی و نقدی با خطای پیش بینی سود، **تحقیقات حسابداری**، ش. ۱. ص.ص. ۱۳۰-۱۴۷.

۹- مرادی، مهدی، رستمی؛ امین؛ تقی زاده، رضا (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین برخی از ساز و کارهای حاکمیت شرکتی و کیفیت پیش‌بینی سود به‌وسیله مدیریت پس از عرضه اولیه، **سیزدهمین همایش ملی حسابداری ایران**، دانشگاه تهران.

۱۰- مرادی، مهدی؛ پورحسینی، سید مهدی (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین برخی ویژگیهای مالی و غیرمالی و مدت زمان اجرا و تکمیل عملیات حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، **تحقیقات حسابداری**، شماره‌ی اول، ص.ص. ۱۸۵-۱۶۸.

۱۱- مشایخ، شهناز؛ شاهرخی، سیده سمانه (۱۳۸۶). بررسی دقت پیش‌بینی سود توسط مدیران و عوامل مؤثر بر آن، **بررسی‌های حسابداری و حسابرسی**، دوره ۱۴، شماره ۵۰. ص.ص. ۶۵-۸۲.

۱۲- ملکیان، اسفندیار؛ احمدپور، احمد؛ رحمانی نصرآبادی، محمد؛ دریایی، عباس علی (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر دقت سود پیش‌بینی شده توسط شرکت‌ها، شواهدی از: بازار بورس و اوراق بهادار تهران، **بررسی‌های حسابداری و حسابرسی**، دوره ۱۷، شماره ۶۱، ص.ص ۲۳-۳۸.

۱۳- مهرداد آیسک، سید سعید (۱۳۹۰). بررسی رابطه میزان تاخیر در اعلام سود پیش‌بینی شده فصلی با نوع خبر سود و دقت پیش‌بینی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.

14- Ahmad-Zaluki, N. A., and Wan-Hussin, W. N. (2010). "Corporate Governance and Earnings Forecasts Accuracy", Asian Review of Accounting, 18, 50-67.

15- Ajinkya, B., Bhojraj, S., & Sengupta, P. (2005). The Association between Outside Directors, Institutional Investors and the Properties of Management Earnings Forecasts (Digest Summary). **Journal of accounting research**, 43(3), 343-376.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

16- Aktaş, R., & Kargin, M. (2011). Timeliness of Reporting and the Quality of Financial Information**. International research journal of finance and economics**, 63, 71-77.

17- Aubert F., (2009). Determinants of Corporate Financial Disclosure Timing: the French Empirical Evidence, **Journal of Accounting and Taxation**, 1 (3): pp. 053-060.

18- Bamber, L., Cheon, Y., (1998). Discretionary Management Earnings Forecast Disclosures: Antecedents and Outcomes Associated with Forecast Venue and Forecast Specificity. **Journal of Accounting Research** 36, 167–190.

19- Beaver, W.H., (1968), The Information Content of Annual Eamings Announcements, **Empirical Research in Accounting**: Selected Studies, pp.67-92.

20- Begley J., P. E. Fischer, (1998), Is there Information in an Earnings Announcement Delay? **Review of Accounting Studies**, 3: pp. 347–363.

21- Bethel, J., Liebeskind, J., Opler, T., (1998), Block Share Purchases and Corporate Performance, **Journal of Finance**, 53: pp. 605–653.

22- Botosan C. A., M. S. Harris. (2000), Motivations for a Change in Disclosure Frequency and Its Consequences: AN Examination of Voluntary Quarterly Segment Disclosures, **Journal of Accounting Research**. 38(2): PP. 329-354.

23- Bushee B., C. Noe, (2000), Corporate Disclosure Practices, Institutional Investors, and Stock Return Volatility, **Journal of Accounting Research**, 38: pp. 171–202.

24- Bushee B., D. Matsumoto, G. Miller, (2003), Open Versus Closed Conference Calls: The Determinants and Effects of Broadening Access to Disclosure, **Journal of Accounting and Economics**, 34: pp. 149–169.

25- Chen C. R., N. J. Mohan, (1994), Timing the Disclosure of Information: Management's View of Earnings Announcements, **Financial Managemen**t, 23(3): p. 63.

26- Dellavigna S., J. M. Pollet, (2009). Investor Inattention and Friday Earnings Announcements, **Journal of Finance**, 64(2): pp 709–749.

27- Doyle J. T., M. J. magilke, (2009a). The Timing of Earnings Announcements: An Examination of the Strategic Disclosure hypothesis, **The Accounting Review**, 84(1): pp. 157-182.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

28- Doyle, J. T., M. J. magilke, (2009), The Opportunistic Timing of Management Forecasts. Working paper, Utah State University.
29- Garcia-Meca, E., & Sanchez-Ballesta, J. P. (2006). Influences on financial analyst forecast errors: A meta-analysis. **International business review**, 15(1), 29-52.
30- Graham, J., C. Harvey, S. Rajgopal, (2005). The Economic Implications of Corporate Financial Reporting, **Journal of Accounting and Economics**, 40 (1-3): pp. 3-73.
31- Guay W., Verrecchia R.E., (2007) Conservative Disclosure. Working paper, University of Pennsylvania.
32- Haw I., K. J. Park, D. Qi, W. Wu, (2006), Securities Regulation, the Timing of Annual Report Release, and Market Implications: Evidence from China, **Journal of International Financial Management and Accounting**, 17(2): pp. 111-139.
33- Haw, I.-M., Qi, D. Wu, W., (2000), Timeliness of Annual Report Releases and Market Reaction to Earnings Announcements in an Emerging Capital Market: The Case of China, **Journal of International Financial Management & Accounting**, 11: pp. 108–131.
34- Hung, K., & Lee, K. H. (2015). Determinations of Corporate Earnings Forecast Accuracy: Taiwan Market Experience. In Handbook of Financial Econometrics and Statistics (pp. 253-277). Springer New York.
35- Jelic, R., Saadouni, B., & Briston, R. (1998). The accuracy of earnings forecasts in IPO prospectuses on the Kuala Lumpur Stock Exchange. **Accounting and Business Research**, 29(1), 57-72.
36- Kothari, S.P., S. Shu, and P. Wysocki., (2009), Do Managers Withhold Bad News? **Journal of Accounting Research**, 47(1): pp. 241–276.
37- Kross W., (1981). Earnings and Announcement Time Lags, **Journal of Business Research**, PP: 267-281.
38- Kross, W., and D. A. Schroeder, (1984). An Empirical Investigation of the Effect of Quarterly Earnings Announcement Timing on Stock Returns. **Journal of Accounting Research**, 22 (1): pp. 153-176.
39- Lee P. J., S. J. Taylor, S. L. Taylor, (2006), Auditor Conservatism and Audit Quality: Evidence from IPO Earnings Forecasts, **International Journal of Auditing**, 10: pp. 183-199.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

40- Leventis S., P. Weetman, (2004), Timeliness of Financial Reporting: Applicability of Disclosure Theories in an Emerging Capital Market, **Accounting and Business Research**, 34(1): p. 43.

41- Lurie, A. J., & Pastena, V. S. (1975). How promptly do corporations disclose their problems? **Financial Analysts Journal**, 31(5) 55-61.

42- Mak, Y. (1994). The Voluntary Review of Earnings Forecasts Disclosed in IPO Prospectuses, **Journal of Accounting and Public Policy**, 13, 2, 141-158.

43- McConnell J., Servaes H., (1990), Additional evidence on equity ownership and corporate value. **Journal of Financial Economics**, 27: pp. 595–613.

44- MNIF, A. (2010). Corporate Governance and Management Earnings Forecast Quality: Evidence from French IPOs, La Place de la dimension européenne dans la Comptabilité Contrôle Audit, Strasbourg: France.

45- Moradi, M., Salehi, M., & Ayask, S. S. M. (2013). The Relationship between Delay in Announcing Quarterly Forecasts of Annual Earnings and the Type of Earnings News. **Organizacija**, 46(2), 64-71.

46- Owusu-Ansah, S. (2000). Timeliness of Corporate Financial Reporting in Emerging Capital Markets: Empirical Evidence from the Zimbabwe Stock Exchange. **Accounting and Business Research**, 30(3), 241–254.

47- Pantzalis, C., & Ucar, E. (2014). Religious holidays, investor distraction, and earnings announcement effects. **Journal of Banking & Finance**, 47, 102-117.

48- Philipich K. L., (2009), Changes in the Disclosure Regulatory Environment and Managers' Timing of Earnings Announcements, **Journal of American Academy of Business**, 15 (1): pp. 24-31.

49- Reheul, A. M., Van Caneghem, T., & Verbruggen, S. (2014). Financial Reporting Lags in the Non-Profit Sector: An Empirical Analysis. **Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations**, 25(2), 352-377.

50- Rogers J., (2008), Disclosure Quality and Management Trading Incentives. **Journal of Accounting Research**, 46(5).

51- Sengupta P. (2004), Disclosure Timing: Determinants of Quarterly Earnings Release Dates, **Journal of Accounting and** Public Policy, 23: pp. 457-482.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]

52- Skinner D., (1994). Why Firms Voluntarily Disclose Bad News. Journal of Accounting Research, 32: PP. 38–60.
53- Tan, H. C., & Wong, L. (2012). The value relevance of timely Earnings information. The University of New South Wales.
54- Tinaikar, S. (2012). Outside Directors, Litigation Environment, and Management Earnings Forecasts. **Accounting Perspectives**, 11(1), 1-29.
55- Wagenhofer, A., (1990). Voluntary Disclosure with A Strategic Opponent. **Journal of Accounting and Economics** 12, 341–363.
56- Xiang, R., Chen, Y., & He, X. (2015). Financial Characteristic and Disclosure Delay of Annual Report: Evidence from Listed Companies in China. InProceedings of the Ninth International Conference on Management Science and Engineering Management (pp. 817-828). Springer Berlin Heidelberg.
57- Zhu Z., (2010), Financial Restatements: Implications for Management Earnings Forecasts, Ph.D. dissertation, George Washington University.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-24]